

*За мучеників за Україну помолимось,
Ще помолимось за полонених,
Які у морі бурянім пливуть,
Та ще за страждущих і угнетених,
Які шукають марно світлу путь
...
Помолимось за тих, що у розпуці*

*Помруть, відірвані від рідних хат,
Помолимось за тих, що у розпуці
Вночі гризтимуть залізні штаби трат,

Що душать жаль у невимовній муці,
За тих, кого веде на срату кат.
Над ними, Господи, в небесній тверді
Протри Свої долоні милосердні.*

Джерело: Юрій Клен. «Прокляті роки»

Щороку, у третю неділю травня, Україна відзначає День пам'яті жертв політичних репресій. Це данина пам'яті тим, хто загинув або постраждав унаслідок політичних репресій та масового терору комуністичного режиму в Україні.

Великий терор – масштабна кампанія масових репресій щодо громадян, яка була розгорнута в Радянському Союзі у 1937-1938 рр. з ініціативи керівництва СРСР й особисто Йосипа Сталіна для ліквідації реальних і потенційних опонентів, залякування населення, а також зміни соціальної та національної структури суспільства.

Офіційно початком Великого терору став оперативний наказ НКВД СРСР № 00447 «Про репресування колишніх куркулів, карних злочинців та інших антирадянських елементів» від 30 липня 1937 р.

Згідно з розсекреченими архівними даними, в Україні з 1935 по 1951рр. жертвами розкуркулення стали понад 2 млн. 800 тис. осіб . За період Великого терору, за оцінками істориків, було засуджено 198918 осіб, дві третини з яких – до розстрілу. Інших відправлено до радянських концтаборів.

19 травня 1938 р. була найкривавіша ніч у Києві. У в'язницях НКВД було розстріляно 563 людей. Розстріли проводились або в тюрмах, або безпосередньо перед похованням.

Биківнянське поховання жертв сталінських репресій є одним з найбільших на території України. Кількість поховань в Биківнянському лісі остаточно не встановлена. На думку істориків, вона може становити від 20 до 100 тисяч осіб.

27 жовтня – 4 листопада 1937 р. в урочищі Сандармох у Карелії з нагоди наближення 20-річчя Жовтневої революції, було розстріляно 1111 осіб, з них 287 українців.

Інші місця масових поховань жертв Великого терору і політичних репресій 1937-1938 рр. – П'ятихатки (Харків), Рутченкове поле (Донецьк), район парку культури та відпочинку (Вінниця), с. Халявин (Чернігівщина), Католицьке кладовище (Умань), у містах Дніпрі, Одесі, Черкасах. У Західній Україні після 1939 р. також з'явилися місця масових поховань, зокрема, урочище Дем'янів лаз (Івано-Франківськ), урочище Саліна, Дрогобицька тюрма НКВД, Тюрма на Лонського (Львів).

Більше довідатися про ці трагічні події в історії України можна, завітавши в читальний зал № 2 бібліотеки.

Рекомендована література:

1. **Даниленко В.** Сталінізм на Україні : 20-30 роки / В. М. Даниленко, Г. В. Касьянов, С. В. Кульчицький ; [ред. С. О. Васильченко]. – К. : Либідь, 1991. – 344 с. – Бібліогр. с. 327-341
2. **Калиник О.** Що несе з собою комунізм ? : (Документи про російсько-комуністичний терор в Україні) / О. Калиник. – Мюнхен ; Торонто : Спілка Визволення України, [б. р.], 1954. – 141 с.
3. **Касьянов Г.** Сталінізм і українська інтелігенція : 20 - 30-і роки / Г. В. Касьянов, В. М. Даниленко. – К. : Наук. думка, 1991. – 96 с.
4. **Касьянов Г.** Українська інтелігенція 1920-х - 30-х років : соціальний портрет та історична доля / Г. В. Касьянов. – К. ; Едмонтон : Глобус, Вік : Канадський Ін-т Укр. Студій, 1992. – 176 с. – Бібліогр. с. 173-176.
5. **Підгайний С.** Українська інтелігенція на Соловках : спогади 1933-1941 рр. / С. Підгайний ; [ред. і передм. : Р. Матейко, Б. Мельничук]. – Тернопіль : Джура, 1999. – 124 с.

6. **Плющ В.** Боротьба за Українську державу під советською владою : підпільні українські організації в Україні у 1920-1941 роках. Розгром української еліти й українського селянства / В. Плющ. – Лондон : Укр. Видав. Спілка, 1973. – 126 с.
7. **Політичний терор і тероризм в Україні : XIX - XX ст. : історичні нариси** / [ред. рада : В. М. Литвин, С. В. Кульчицький, Б. Є. Патон та ін. ; відп. ред. В. А. Смолій ; авт. кол. : Д. В. Архієрейський, О. Г. Бажан, Т. В. Бикова та ін.] ; НАН України, Ін-т історії України. – Київ : Наукова думка, 2002. – 952 с. : фото. – С. 878 – 921.
8. **Славутич Яр** Розстріляна муза : силуети / Я. Славутич. – США : Прометей, 1955. – 96 с.
9. **Соловей Д.** Голгота України = Golgotha of Ukraine. Ч. 1. московсько-більшевицький окупаційний терор в УРСР між першою і другою світовою війною / Д. Соловей ; [гол. ред. В. Іванишин ; передм. Я. Радевич-Винницький]. – репр. вид. – Дрогобич : Відродження, 1993. – 289 с. – С. 279 - 288.
10. **Убієнним** синам України. Сандармох / [уклад. Л. Г. Скрипникова] ; Карельське Республіканське Громадське Товариство. Товариство Української культури "Калина". – Петрозаводск : Скандинавия, 2005. – 112 с. : фотогр.
11. **Чорна** книга комунізму = Le livre noir du communisme : злочини, терор і репресії / С. Куртуа, Н. Верг, Ж. Панне та ін. ; у співпраці з Р. Коффером, П. Рігульо, П. Фонтена та ін. ; [пер. з фр. Я. Кравця ; вступ. ст. О. Романіва]. – Львів : Афіша, 2008. – 712 с.
12. **Шаповал Ю.** Україна XX століття = Ukraine in the XX century : особи та події в контексті важкої історії / Ю. І. Шаповал ; [відп. ред. В. Коцур ; передм. М. Жулинський – К. : Генеза, 2001. – 560 с.

Виставку підготувала: Огородник Богдана